

**OLIV TA'LIM MUASSASALARIDA RAHBAR KADRLARINING
BOSHQARUV KOMPETENSIYASINI SHAKLLANTIRISH.**

Ismoilov Shuhrat Abdusolat o'g'li

Oliy ta'lim tizimi kadrlarini qayta tayyorlash va malakasini oshirish instituti

Tel: +998946944896

E-mail:shuhratismoilov007p@gmail.com

Annotatsiya: *Mazkur tezisda oliy ta'lim muassasalarida rahbar kadrlarining boshqaruv kompetensiyasini shakllantirish masalalari tahlil qilinadi. Zamonaviy ta'lim tizimida rahbarlarning strategik fikrlash, innovatsion boshqaruv, muvofiqlashtirish va qaror qabul qilish qobiliyatlari ta'lim sifatini oshirishda muhim omil hisoblanadi. Shuningdek, tadqiqot ishida rahbar kadrlar uchun zarur bo'lgan boshqaruv kompetensiyalarining asosiy turlari, ularning rivojlanish omillari va metodlari yoritiladi. Tadqiqot natijalari asosida oliy ta'lim muassasalarida rahbar kadrlarning boshqaruv kompetensiyasini shakllantirish bo'yicha tavsiyalar beriladi.*

Kalit so'zlar: *oliy ta'lim, rahbar kadrlar, boshqaruv kompetensiyasi, strategik fikrlash, innovatsion boshqaruv, ta'lim sifati.*

Annotation: *This thesis examines the issues of developing managerial competencies of executive personnel in higher education institutions. In the modern education system, strategic thinking, innovative management, coordination, and decision-making abilities are crucial factors in improving education quality. The thesis also highlights the main types of managerial competencies required for leaders, along with the factors and methods of their development. Based on the research findings, recommendations are provided for the formation of managerial competencies among executive personnel in higher education institutions.*

Keywords: *higher education, executive personnel, managerial competencies, strategic thinking, innovative management, education quality.*

Oliy ta'lim tizimida rahbarlarning boshqaruv kompetensiyasining ahamiyati jahon ta'lim tizimida doimiy ravishda oshib bormoqda. O'zgaruvchan ijtimoiy-iqtisodiy sharoitda, raqobatbardosh ta'lim muassasalarini yaratish va rivojlantirish uchun yuqori malakali rahbarlar zarur. Shuningdek, raqobatdagi muvaffaqiyatni ta'minlash uchun innovatsiyalarni boshqarish, ta'lim sifatini oshirish, resurslarni samarali boshqarish va tashkilotda muvozanatni saqlash kabi ko'nikmalarni rivojlantirish zarur.

Maqsad: Tezisning maqsadi - oliy ta'lim muassasalarida rahbar kadrlarining boshqaruv kompetensiyasini shakllantirishning asosiy yo'nalishlarini o'rganish, bu kompetensiyaning boshqaruv faoliyatidagi o'rnini aniqlash, va o'zgaruvchan ta'lim muhitida rahbarlarni tayyorlash uchun samarali metodlarni taklif qilishdir.

Vazifalar: Rahbar kadrlarining boshqaruv kompetensiyasining tarkibini aniqlash.

MODERN PROBLEMS IN EDUCATION AND THEIR SCIENTIFIC SOLUTIONS

Boshqaruv kompetensiyasini shakllantirish jarayonlarini tahlil qilish.

Samarali boshqaruvni ta'minlash uchun rahbarlar uchun tavsiyalar ishlab chiqish.

Tezisdah rahbarlarning boshqaruv kompetensiyasining asosiy tarkibiy qismlari, uning oliy ta'lim muassasalaridagi ahamiyati va shakllanishiga ta'sir etuvchi omillar batafsil tahlil qilinadi. Keyinchalik, bu kompetensiyani shakllantirishning samarali usullari va amaliyotdagi qo'llanilishiga oid tavsiyalar beriladi.

Boshqaruv kompetensiyasi - bu rahbarning o'z faoliyatini samarali boshqarish, tashkilotni rivojlantirish, jamoani boshqarish va muammolarni hal qilish qobiliyatidir. Rahbarlarning kompetensiyasi, shuningdek, innovatsiyalarni joriy etish, strategik qarorlar qabul qilish va jamoa ishini boshqarish kabi ko'nikmalarni o'z ichiga oladi. Boshqaruv kompetensiyasini shakllantirishga ta'sir qiluvchi omillar:

Tashkiliy kompetensiya: Tashkilotning ichki va tashqi muhitiga moslashish qobiliyati, vazifalarni samarali taqsimlash.

Pedagogik kompetensiya: O'qituvchi va talabalar bilan samarali muloqot o'rnatish, ta'lim sifatini boshqarish.

Kommunikativ kompetensiya: Ochiq va samarali kommunikatsiya tizimini yaratish.

Psixologik kompetensiya: Jamoani rag'batlantirish, stress va ziddiyatlarni boshqarish qobiliyati.[1]

Boshqaruv kompetensiyasining rivojlanishining ahamiyati

Rahbarlar uchun yuqori boshqaruv kompetensiyasi nafaqat muassasa ichida samarali faoliyatni ta'minlash, balki o'zgaruvchan ta'lim tizimiga moslashish, innovatsiyalarni joriy etish va ilmiy-texnik yangiliklardan foydalanish imkonini beradi. Ushbu kompetensiya oliy ta'lim muassasasining barqaror rivojlanishiga hissa qo'shadi.

Oliy ta'lim tizimi bugungi kunda dunyo miqyosida yangilanish va rivojlanish jarayonlarini o'z ichiga olgan, tezkor o'zgarishlarga moslashish zaruriyatini talab qiladigan bir soha hisoblanadi. Ta'lim muassasalarining samarali ishlashi, o'zgaruvchan ijtimoiy va iqtisodiy sharoitlarga moslashish uchun yuqori malakali rahbar kadrlarini tayyorlash, boshqaruv kompetensiyasini shakllantirish va rivojlantirishni taqozo etadi. Rahbarlarning kompetensiyasi, xususan, boshqaruv ko'nikmalari, tashkilotning samarali faoliyat yuritishini ta'minlashda muhim ahamiyatga ega. Bugungi kunda, oliy ta'lim muassasalarida rahbarlarning yuqori boshqaruv kompetensiyasiga ega bo'lishi, ta'limning sifatini yaxshilash, ta'lim jarayonlarini samarali boshqarish, ilmiy-tadqiqot faoliyatini rivojlantirish va o'zgaruvchan ta'lim muhitiga tez moslashish imkonini beradi.[2]

Shakllantirishning asosiy yo'nalishlari

Oliy ta'lim muassasasining rivojlanish strategiyasini yaratish va amalga oshirish muhim boshqaruv vazifasidir. Rahbarlar bu jarayonda quyidagi jihatlarga e'tibor qaratishi kerak:

Uzoq muddatli maqsadlarni belgilash va ularga erishish uchun strategiyalar ishlab chiqish.

Tashkilotning ichki va tashqi muhitini tahlil qilish (SWOT tahlili).

MODERN PROBLEMS IN EDUCATION AND THEIR SCIENTIFIC SOLUTIONS

Strategik qarorlar qabul qilishda analitik yondashuvni qo'llash.

Inson resurslarini boshqarish va rivojlantirish

Rahbarlarning asosiy vazifalaridan biri kadrlar resurslarini samarali boshqarishdir. Bu quyidagilarni o'z ichiga oladi:

Kadrlarni tanlash va malakalarini oshirish dasturlarini ishlab chiqish.

Motivatsiya va rag'batlantirish mexanizmlarini yaratish.

O'qituvchilar va talabalar o'rtasida samimiy va samarali kommunikatsiya o'rnatish.

Innovatsiyalarni boshqarish

Oliy ta'limda yangiliklar va innovatsiyalarni joriy etish boshqaruv kompetensiyasining muhim jihatidir. Bu jarayon: Yangi ta'lim texnologiyalarini qo'llash va ilmiy tadqiqotlar olib borishni rivojlantirish. Raqamli texnologiyalarni ta'lim jarayoniga integratsiya qilish. O'qituvchilarni va talabalarni yangi texnologiyalarni ishlatishga o'rgatish.

Tashkiliy va moliyaviy boshqaruv

Ta'lim muassasasining moliyaviy holatini boshqarish va tashkilotning resurslarini samarali taqsimlash rahbarning asosiy vazifalaridan biridir. Bu quyidagilarni o'z ichiga oladi: Budjetni tuzish va unga amal qilish. Resurslarni optimal taqsimlash va samarali foydalanish. Tashkilotning moliyaviy barqarorligini ta'minlash.

Oliy Ta'limda Rahbar Kadrlarining Kompetensiyasini Shakllantirish Usullari

Rahbarlarning boshqaruv kompetensiyasini shakllantirish uchun malaka oshirish kurslari va treninglar o'tkazish zarur. Bu dasturlar: Rahbarlarga innovatsion boshqaruv usullari haqida tushuncha berish. Pedagogik va psixologik ko'nikmalarni rivojlantirish. Resurslarni samarali boshqarish va konfliktlarni hal qilish bo'yicha metodikalarni o'rgatish.

Mentorlik tizimi va tajriba almashish

Yangi rahbarlar uchun tajribali rahbarlardan maslahatlar olish, mentorlik tizimini joriy etish va tajriba almashish imkoniyatlarini yaratish. Bu jarayon rahbarning malakasini oshirishga yordam beradi.

Innovatsion boshqaruv tizimlari

Yangi texnologiyalarni boshqaruv tizimlariga integratsiya qilish: Elektron boshqaruv tizimlari. Raqamli ta'lim platformalari. Boshqaruvning samaradorligini oshirish uchun data analitik vositalardan foydalanish.

Komanda ishini rivojlantirish

Jamoani samarali boshqarish va motivatsiya qilish uchun rahbarlar o'zlarining liderlik sifatlarini rivojlantirishlari kerak. Bu: Jamoa ichidagi o'zaro munosabatlarni yaxshilash. Rahbarning psixologik kompetensiyasini rivojlantirish. Stressni boshqarish va jamoaviy ishlash ko'nikmalarini oshirish.[3]

Oliy Ta'lim Muassasasida Rahbar Kadrlarining Boshqaruv Kompetensiyasining Samarali Ta'siri

MODERN PROBLEMS IN EDUCATION AND THEIR SCIENTIFIC SOLUTIONS

Kompetent rahbarlar muassasa faoliyatini samarali boshqarib, ta'lim sifatini oshiradi. Ular ilmiy ishlarni rivojlantirish, innovatsiyalarni joriy etish va xalqaro hamkorlikni o'rnatish imkoniyatlarini yaratadilar.

Ta'lim jarayonining samaradorligi

Rahbarlarning kompetensiyasi o'quv jarayoniga to'g'ridan-to'g'ri ta'sir qiladi. Samarali boshqaruv orqali ta'lim sifatini oshirish, pedagogik kadrlar bilan ishlash va talabalar bilan yaxshi munosabatlar o'rnatiladi.

Xulosa va Tavsiyalar

Rahbarlarni malaka oshirish dasturlariga jalb qilish. Innovatsion boshqaruv tizimlarini joriy etish. Kadrlar bilan samarali kommunikatsiya va motivatsiya tizimini yaratish. Mentorlik tizimini kengaytirish va tajriba almashishni rivojlantirish. Oliy ta'lim muassasalarida rahbar kadrlarining boshqaruv kompetensiyasini shakllantirish, nafaqat ta'lim muassasalarining barqaror rivojlanishini ta'minlash, balki ular orqali ilmiy va pedagogik faoliyatning samaradorligini oshirishga ham hissa qo'shadi. Rahbarlarning boshqaruv kompetensiyasining shakllanishi va rivojlanishi ta'lim muassasasining samarali ishlashi uchun zarur bo'lgan barcha boshqaruv funktsiyalarini o'z ichiga oladi. Bu kompetensiya, o'z navbatida, innovatsiyalarni boshqarish, tashkilot resurslarini samarali taqsimlash, ta'lim sifatini oshirish va jamoani samarali boshqarish kabi ko'nikmalarni o'z ichiga oladi.

Oliy ta'lim tizimida rahbarlarning boshqaruv kompetensiyasini shakllantirishning samarali yo'nalishlari sifatida strategik boshqaruv, innovatsiyalarni boshqarish, inson resurslarini boshqarish, moliyaviy boshqaruv va jamoa ishini rivojlantirishni keltirish mumkin. Bu yo'nalishlarning har biri rahbarlarning malakasini oshirish va oliy ta'lim muassasasining rivojlanishiga yordam beradigan asosiy omil hisoblanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Abdurahmonov, M. (2021). Oliy ta'lim muassasalarida boshqaruv kompetensiyasi: Asosiy yo'nalishlar va metodologiyalar. Tashkent: O'zbekiston davlat pedagogika universiteti nashriyoti.
2. Gulomova, D. (2020). Rahbarlarning boshqaruv kompetensiyasini shakllantirish: nazariy asoslar va amaliyot. Toshkent: Science and education publishing.
3. Ikramov, A. & Murodov, B. (2019). Ta'lim tizimida innovatsiyalarni boshqarish: nazariy va amaliy yondashuvlar. Tashkent: Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi.
4. Mirzaeva, N. (2018). Pedagogik boshqaruv va rahbarlarning kompetensiyasi: nazariy va amaliy jihatlar. Tashkent: O'zbekiston Milliy universiteti nashriyoti.
5. Suyarov, A. (2022). Oliy ta'limda rahbarlik va boshqaruv: metodologiya va amaliyot. Tashkent: O'zbekiston Respublikasi Ta'lim va fan vazirligi.

MODERN PROBLEMS IN EDUCATION AND THEIR SCIENTIFIC
SOLUTIONS

6. Uzbekistan State University of World Languages. (2020). Management of Higher Education Institutions: Effective Strategies for Leadership Development. *International Journal of Educational Management*, 34(2), 202–217.
7. Yuldashev, R. & Tashkentov, K. (2021). Kompetentlikka asoslangan boshqaruv yondashuvlari: Oliy ta'lim tizimidagi amaliy tajriba. *Oliy ta'limda boshqaruv*, 4(1), 115–125.
8. Zafarov, A. (2020). Kompetensiyalar va boshqaruv: Oliy ta'lim muassasalarida rahbarlarni tayyorlash. Tashkent: O'zbekiston davlat axborot texnologiyalari universiteti nashriyoti.
9. Mills, D. & Hayward, L. (2018). Leadership in Higher Education: Developing Management Competencies. *Journal of Educational Administration*, 50(3), 349–365.
10. OECD (Organisation for Economic Co-operation and Development). (2019). The Changing Face of Higher Education Leadership: Global Trends and Policy Implications. *OECD Education Working Papers*, No. 200.

